

Kommunledningskontoret
Helena Meier

Kommunstyrelsen

Förslag om förbud i de lokala ordningsföreskrifterna mot att på vissa offentliga platser bruka lustgas i berusningssyfte

Ärendet

Utifrån kommunstyrelsens uppdrag den 13 januari 2025 (§ 17) har kommunledningskontoret tagit fram ett förslag om att ta in en bestämmelse i de lokala ordningsföreskrifterna som förbjuder att lustgas brukas på vissa offentliga platser i berusningssyfte. Förslaget har varit på remiss till kultur- och fritidsnämnden, tekniska nämnden och Polismyndigheten. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget.

Kommunledningskontoret föreslår nu att kommunfullmäktige ska komplettera de lokala ordningsföreskrifterna så att det ska vara förbjudet att bruka lustgas i berusningssyfte

- på av kommunen anordnade lekplatser,
- i Cedergrenska parken och
- på de platser som omfattas av det nuvarande förbudet mot förtäring av alkohol i 13 § i de lokala ordningsföreskrifterna.
 - Dessa platser är Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg, idrottsplatsområdena vid Enebybergs idrottsplats, Danderydsvallen, Djursholms idrottsplats, Stockhagens idrottsplats, Danderyds golfklubb, idrottsplatsen vid Danderyds gymnasium, Rösjöbadet, Sätträängsbadet, Ösbybadet, Svanholmsbadet, Germaniabadet, området mellan Danderyds sjukhus och strandlinjen samt begravningsplatserna vid Danderyds kyrka, Altorps gravkapell på Djursholms begravningsplats och Djursholms kapell

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutar att följande bestämmelse ska tas in i de lokala ordningsföreskrifterna för Danderyds kommun.

”Lustgas får inte brukas i berusningssyfte

- på offentliga platser inom följande områden (motsvarar § 13 ovan): Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg och de i 3 § uppräknade områdena som jämställs med offentlig plats

Kommunledningskontoret
Helena Meier

- på av kommunen anordnade lekplatser på offentlig plats enligt bilaga C.
- I Cedergrenska parken enligt bilaga C.”

Bakgrund

Vid sitt sammanträde den 13 januari 2025 (§ 17) gav kommunstyrelsen kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram ett förslag om att ta in en bestämmelse i de lokala ordningsföreskrifterna som förbjuder att lustgas och andra drivgaser brukas på offentliga platser i berusningssyfte.

I enlighet med detta kunde arbetsutskottet den 10 februari 2025 (§ 8) remittera följande förslag om tillkommande bestämmelse i de lokala ordningsföreskrifterna till kultur- och fritidsnämnden, tekniska nämnden och Polismyndigheten.

”Lustgas får inte brukas i berusningssyfte på

- *förskole- och skolgårdar*
- *lekplatser på offentlig plats*
- *offentlig plats inom följande områden: Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg och de i 3 § uppräknade områdena som jämföras med offentlig plats*
- *Cedergrenska parken enligt bilaga C.”*

Remissyttrandena redovisas nedan under rubriken ”Remissvar”.

Kommunledningskontorets utredning

Några ord om offentlig plats och lokala ordningsföreskrifter

Enligt 3 kap 8 § ordningslagen får en kommun meddela de föreskrifter som utöver ordningslagens bestämmelser behövs för att upprätthålla den allmänna ordningen på offentlig plats. Av 1 kap. 2 § ordningslagen framgår att med *offentlig plats* avses följande.

1. allmänna vägar,
2. gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål,
3. områden som i detaljplan redovisas som kvartersmark för hamnverksamhet, om de har upplåtits för detta ändamål och är tillgängliga för allmänheten, samt
4. andra landområden och utrymmen inomhus som stadigvarande används för allmän trafik.

Utöver dessa platser får en kommun jämställa följande typer av platser¹, om de inte omfattas av bestämmelserna ovan, med offentlig plats;

- anläggningar för lek, idrott, camping eller friluftsliv,
- badplatser,

¹ Under förutsättning att områdena är tillgängliga för allmänheten.

Kommunledningskontoret
Helena Meier

- järnvägsområden,
- begravningsplatser och andra sådana områden

I de lokala ordningsföreskrifterna för Danderyds kommun har följande platser jämförts med offentlig plats.

- Idrottsplatsområdena vid Enebybergs idrottsplats, Danderydsvallen, Djursholms idrottsplats, Stockhagens idrottsplats, Danderyds golfklubb och idrottsplatsen vid Danderyds gymnasium,
- Rösjobadet, Sätträängsbadet, Ösbybadet, Svanholmsbadet, Germaniabadet
- Området mellan Danderyds sjukhus och strandlinjen
- Begravningsplatserna vid Danderyds kyrka, Altorps gravkapell på Djursholms begravningsplats och Djursholms kapell

En kommuns beslut om föreskrifter ska omedelbart anmälas till länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska upphäva en föreskrift om den anser att föreskriften strider mot ordningslagen. Länsstyrelsens beslut om att upphäva en föreskrift ska normalt sett fattas inom tre veckor från den dag kommunens beslut anmälts till länsstyrelsen. Behöver länsstyrelsen längre tid för detta måste länsstyrelsen tillfälligt upphäva föreskriften, i avvaktan på att prövningen blir klar.

Möjligheter förbjuda användning av lustgas och andra drivgaser på offentliga platser

Inför kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut om remiss utredde kommunledningskontoret förutsättningarna för att ha förbud mot bruk av lustgas och andra drivgaser i de lokala ordningsföreskrifterna.

Utredningen visade följande.

Det är flera kommuner som har infört den här typen av förbud. De prövningar som olika länsstyrelser har gjort visar att ”lustgas får inte brukas i berusningssyfte” är en tillräckligt precis bestämmelse för att det ska vara tydligt vad som är förbjudet. Även ”lustgas får inte inhaleras” kan användas. Länsstyrelserna går dock inte med på att kommunerna förbjuder bruk eller inhalering av lustgas på alla offentliga platser i kommunen. Bestämmelser där förbudet omfattar förskole- och skolgårdar, anordnade lekplatser på offentlig plats och områden där kommunerna redan har ett förbud mot förtäring av alkohol har klarat länsstyrelsernas prövning.

Lustgas är en drivgas men det finns fler typer av drivgaser och det finns också andra produkter/substanser som används i berusningssyfte, såsom hårspray och lim. Det som ofta används för att berusa sig på lustgas är patroner, exempelvis till sifoner, och särskilda cylindrar, med en anordning som underlättar att gasen andas in.

Kommunledningskontoret
Helena Meier

Förhållanden i Danderyd

Kommunledningskontoret samberedde remissunderlaget med kultur- och fritidsavdelningen inom bildningsförvaltningen, samhällsutvecklingsförvaltningens park- och gatuavdelning och socialförvaltningen. Syftet var att ta in information som behövs som underlag för det förslag som remissen omfattar. En informell avstämning med kommunpolisen skedde också.

Ungt Fokus

Inom kultur- och fritidsavdelningens verksamhet Ungt Fokus finns kommunens ungdomskoordinatorer som bland annat arbetar med kommunens uppsökande och fältande verksamhet. De framförde att de såg att det finns en användning av lustgas i berusningssyfte i Danderyds kommun.

Park- och gatuavdelningen

Park- och gatuavdelningen informerade i samberedningen om att avdelningen kan genom den entreprenör som har hand om parkskötsel se att det på olika platser i kommunen finns rester av användning av lustgas, i form av slängda sifonpatroner och tömda lustgasförpackningar. Avdelningen bedömde utifrån detta att Cedergrenska parken bör omfattas av förbudet. Området omfattas inte av det förbud mot att förtära alkohol på vissa platser som redan finns i Danderyds lokala ordningsföreskrifter².

Socialförvaltningen

Socialförvaltningen meddelade att den i sitt uppdrag enligt socialtjänstlagen inte hade kunnat se att bruk av lustgas i berusningssyfte förekommer som grund att inleda ärenden.

Kommunpolisen

Kommunledningskontoret gjorde en informell avstämning med kommunpolisen främst avseende de platser som ett förbud bör omfatta. Kommunpolisen framförde därvid att det är bra att utgå från de platser som det befintliga alkoholförbudet omfattar och därutöver låta förbudet omfatta skolgårdar på de tider som det inte bedrivs skolverksamhet.

Stockholmsenkäten

Kommunledningskontoret inhämtade underlag ur den så kallade Stockholmsenkäten, som genomförs vartannat år av Stockholm stad och kommuner i Stockholms län. Frågorna i enkäten handlar bland annat om alkohol- och tobaksvanor, psykisk hälsa, trygghet och fritid och ställs till skolungdomar i årskurs 9 i grundskolan och år 2 i gymnasiet.

² 13 § i de lokala ordningsföreskrifterna för Danderyds kommun lyder som följer.
”Spritdrycker, vin och starköl får inte förtäras på offentliga platser inom följande områden: Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg samt de i 3 § uppräknade områdena som jämföras med offentlig plats, annat än i samband med serveringstillstånd.”

Datum 2025-03-27
Diarienummer KS 2025/0118

Kommunledningskontoret
Helena Meier

Kommunledningskontoret tittade på svar om sniffning/boffning³ från elever Danderyds gymnasium och årskurs 9 i Danderyds kommuns högstadieskolor. I undersökningen 2024 svarade 79 procent av eleverna vid Danderyds gymnasium att de aldrig hade sniffat/boffat⁴. Det kan jämföras med 2014 då 98 procent svarade att de aldrig hade sniffat/ boffat. I grundskolan årskurs 9 svarade nio procent av eleverna år 2024 att de hade sniffat/boffat.

Av de gymnasieelever som i mätningen 2024 hade svarat att de sniffat/boffat någon gång uppgav 90 procent att de använt lustgas. Av de grundskoleelever i årskurs 9 som hade sniffat/boffat var det 79 procent som använt lustgas.

Remissvar

Kultur- och fritidsnämnden har den 11 mars 2025 (§ 15) tillstyrkt förslaget och anfört följande.

” Kultur- och fritidsnämnden önskar att utredningen om förbud mot användning av lustgas i berusningssyfte inkluderar så många offentliga platser i kommunen som möjligt, i synnerhet bör hänsyn till platser i Kultur- och fritidsnämndens verksamhet tas.

Nämnden erfar genom sin verksamhet Ungt Fokus att ungdomar använder lustgas för att berusa sig. Bruk av lustgas riskerar att snabbt skapa ett psykiskt beroende och kan ge fysiska skador. Redan inandningen är farlig då koncentrerad lustgas är väldigt kall när den kommer ut ur patronen/tuben och kan ge köldskador i munnen, matstrupen och luftvägarna. Man får inte heller i sig syre och kan bli yr och svimma.

Folkhälsomyndigheten beskriver de längre effekterna på följande sätt. *’När man andas in lustgas förstörs vitamin B12 i kroppen. Om detta sker upprepade gånger leder det till slut till skador på nervsystemet. Symtom på detta är känselbortfall, domningar och nedsatt kraft i fingrar, händer, armar och ben samt att man kissar på sig. Man kan få svårt att stå och gå. Andra symtom är ångest, psykos och kognitiv nedsättning liknande demens. B12-brist ökar också risken för blodproppar i lungorna och hjärnan. En vanlig missuppfattning är att det räcker att ta vitamin B12 som tillskott för att undvika skadorna, men det stämmer inte. Lustgasen förstör all vitamin B12 i kroppen, även den som tillförs via kosttillskott och mat.’⁵*

Kultur- och fritidsnämnden bedömer att möjligheten att kommunen genom ett förbud att bruka lustgas i berusningssyfte kan bidra både till att stävja bruket och en förståelse för att det är farligt såväl genom inandningen som de effekter det får

³ Definition av sniffning och boffning hos Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN): ”Sniffa brukar beskrivas som att andas in ångor från lättflyktiga lösningsmedel, till exempel aceton, bensin eller lim medan boffa snarare avser att använda olika drivgaser, t.ex. butangas som finns i cigarettändare samt lustgas som finns i gräddsifoner.”

⁴ Frågan löd: Har du sniffat/boffat någon gång (t.ex. använt lustgas, butangas från tändare, drivgas från sprayburkar m.m.)?

⁵ [Frågor och svar om lustgas — Folkhälsomyndigheten](#)

Datum 2025-03-27 **Diarienummer** KS 2025/0118

Kommunledningskontoret
Helena Meier

på kroppens funktioner. Förbudet ger ett verktyg för medarbetarna i Ungt Fokus i mötet med ungdomar som man på ett eller annat sätt förstår brukar lustgas.”

Tekniska nämnden tillstyrkte det remitterade förslaget vid sitt sammanträde den 20 mars 2025 (§ 34) och anförde därutöver följande.

”Nämnden kan genom sitt skötselansvar för offentliga platser se att det förekommer nedskräpning i form av tomma behållare för lustgas, som kan antas ha använts för att berusa sig på själva lustgasen. All form av berusning skapar otrygghet i de offentliga rummen och tekniska nämnden bedömer att det föreslagna förbudet kan bidra både till att öka tryggheten och minska nedskräpningen.”

Polismyndighetens yttrande har i yttrande den 19 mars 2025 anført att myndigheten inte har något att erinra mot förslaget.

Regeringens förslag om restriktioner för att sälja och köpa lustgas

Regeringen överlämnade den 20 februari 2025 en remiss till Lagrådet med förslag om en lag om lustgas⁶. Enligt den föreslagna lagen får lustgas inte säljas om det finns särskild anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel. Lagen föreslås vidare stadga att högst 18 gram lustgas (två behållare om max 9 gram lustgas) får säljas en privatperson per köptillfälle. Regeringen föreslår också en åldersgräns på 18 år för att få köpa lustgas. Om lagen antas av riksdagen så träder den i kraft den 1 juli 2025⁷.

Kommunledningskontorets samlade bedömning och förslag

De inkomna remissyttrandena styrker kommunledningskontorets bedömning att det finns ett behov att införa ett förbud mot att bruka lustgas på vissa offentliga platser i Danderyd. Det liggande lagförslaget ändrar inte denna bedömning då bruket av lustgas i sig inte förbjuds. Lagförslaget tar sikte enbart på tillgången på lustgas. Även om det genom den lagförslaget borde bli svårare för ungdomar att få på lustgas, behöver kommunen komplettera arbetet mot bruk av lustgas i berusningssyfte genom att bestämmelser i de lokala ordningsföreskrifterna.

Vad som bör vara förbjudet

Förbudet bör formuleras som att det är förbjudet att bruka lustgas i berusningssyfte. Ordet ”bruka” används av andra kommuner och har prövats av länsstyrelsen.

Platser som förbudet bör omfatta

Jämfört med det remitterade förslaget på platser som ska omfattas av förbudet föreslår kommunledningskontoret en förändring. Förändringen avser att förbudet inte ska omfatta förskole- och skolgårdar.

⁶ [Begränsad tillgång till lustgas - Regeringen.se](#)

⁷ Beslut i riksdagen planerat till den 4 juni 2025, se [Begränsad tillgång till lustgas \(Betänkande 2024/25:SoU28 Socialutskottet\) | Sveriges riksdag](#)

Kommunledningskontoret
Helena Meier

Anledningen till detta är att förskole- och skolgårdar inte omfattas av att vara offentlig plats enligt ordningslagen. För att ett förbud mot att bruka lustgas i berusningssyfte ska gå att införa på platser som inte omfattas av definitionen ”offentlig plats” enligt ordningslagen⁸ måste de jämföras med sådana i enlighet med 1 kap. 2 § andra stycket samma lag⁹.

Om förskole- och skolgårdarna jämföras med offentlig plats på tid som förskole- eller skolverksamhet inte pågår uppstår en lagstadgad rätt för alla och envar att vistas på dem. Det medför att ”efter förskole- och skoltid”-användningen fortsättningsvis skulle regleras enbart genom ordningslagen och de lokala ordningsföreskrifterna. Kommunledningskontorets fortsatta beredning av ärendet visar att det blir en försämring jämfört med vad som faktiskt gäller idag, när marken utgör kvartersmark och kommunen som fastighetsägare bestämmer själv vilka som får visas på området. Enkelt uttryckt så kan personer som berusar sig på lustgas på en förskole- eller skolgård avvisas redan som det är idag. Den som avvisas kan visserligen inte bestraffas för att den brukar lustgas i berusningssyfte på förskole- eller skolgården, som blir fallet på de platser där förbudet gäller, men det bedöms mindre bekymmersamt än att dessa platser blir tillgängliga som offentliga platser.¹⁰

Kommunledningskontoret justerar således förslaget om var förbudet bör gälla så att det omfattar de platser där det idag redan är förbjudet att förtära alkohol¹¹, anordnade lekplatser på offentlig plats¹² och Cedergrenska

⁸ 1 kap. 2 § ordningslagen har följande lydelse:

Med offentlig plats enligt denna lag avses

1. *allmänna vägar,*
2. *gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål,*
3. *områden som i detaljplan redovisas som kvartersmark för hamnverksamhet, om de har upplåtits för detta ändamål och är tillgängliga för allmänheten, samt*
4. *andra landområden och utrymmen inomhus som stadigvarande används för allmän trafik.*

⁹ Enligt lagrummet får en kommun föreskriva att anläggningar för lek, idrott, camping eller friluftsliv, badplatser, järnvägsområden, begravningsplatser och andra sådana områden, om de inte omfattas av bestämmelserna i första stycket, ska jämföras med offentliga platser vid tillämpning av 3 kap. och av lokala föreskrifter.

¹⁰ Jönköpings kommun tog den 21 juni 2023 (§ 138) bort förskole- och skolgårdar som offentlig plats av dessa skäl, se [Kommunfullmäktige - Jönköpings kommun](#). I stället tog kommunens bildningsförvaltning fram ”Ordningsregler vid kommunens skolgårdar och förskolegårdar”, se [Ordningsregler vid kommunens skolgårdar och förskolegårdar](#)

¹¹ Dessa platser är Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg, idrottsplatsområdena vid Enebybergs idrottsplats, Danderydsvallen, Djursholms idrottsplats, Stockhagens idrottsplats, Danderyds golfklubb, idrottsplatsen vid Danderyds gymnasium, Rösjöbadet, Sätraängsbadet, Ösbybadet, Svanholmsbadet, Germaniabadet, området mellan Danderyds sjukhus och strandlinjen samt begravningsplatserna vid Danderyds kyrka, Altorps gravkapell på Djursholms begravningsplats och Djursholms kapell.

¹² Utifrån att bland andra Vallentuna och Nacka kommuner har sådana formuleringar i sina förbud mot bruk av lustgas i berusningssyfte, bedömer kommunledningskontoret att det är tillräckligt specifika platsbestämmelser för att förbudet inte ska upphävas.

Datum 2025-03-27 Diarienummer KS 2025/0118

Kommunledningskontoret
Helena Meier

parken. Lekplatserna identifieras genom att det i en bilaga C till de lokala ordningsföreskrifterna anges på vilka adresser som lekplatserna finns¹³.

Kommunledningskontoret bedömer att kultur- och fritidsnämndens anmodan om att fler platser ska omfattas av förbudet får utredas i eget ärende, om kommunstyrelsen ger uppdrag om det. Det är angeläget att kommunstyrelsen lämnar det nu liggande förslaget till kommunfullmäktige i sådan tid att ett förbud kan träda i kraft till sommaren 2025 (om kommunfullmäktige beslutar enligt förslaget). Det är inte möjligt om fler platser ska utredas innan kommunfullmäktige kan ta ställning till det liggande förslaget. Kontoret konstaterar att ett flertal platser inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde kommer att omfattas då de redan är jämställda med offentlig plats och som sådana omfattas av förslaget genom lydelsen ”*Lustgas får inte brukas i berusningssyfte på (...) offentlig plats inom följande områden: Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg och de i 3 § uppräknade områdena som jämföras med offentlig plats*”. Hänvisningen omfattar bland annat Enebybergs idrottsplats, Danderydsvallen, Djursholms idrottsplats, Stockhagens idrottsplats, Danderyds golfklubb, idrottsplatsen vid Danderyds gymnasium, Rösjobadet, Sätträngsbadet, Ösbybadet, Svanholmsbadet, Germaniabadet.

Konsekvenser för barn och unga

Förslaget om ett förbud mot att bruka lustgas i berusningssyfte i de offentliga rummen är avsett att få som konsekvens att färre barn och unga brukar lustgas för att berusa sig, med de risker den typen av berusning för med sig. Det bedöms därför vara ett förslag som är till nytta för barn och unga.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut har inte några direkta ekonomiska konsekvenser.

Kerstin Andersson
Kommundirektör

Björn Wallgren
Ekonomichef

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Förslag om förbud i de lokala ordningsföreskrifterna mot att på vissa offentliga platser bruka lustgas i berusningssyfte
2. Förslag lokala ordningsföreskrifter för Danderyds kommun, ny § 14 och bilaga C
3. Kultur- och fritidsnämndens beslut den 11 mars 2025 (§ 15)
4. Yttrande den 11 mars 2025 från kultur- och fritidsnämnden

¹³ Det finns redan en bilaga A och bilaga B som hanterar insamling av pengar enligt § 12.

Datum 2025-03-27 **Diarienummer** KS 2025/0118

Kommunledningskontoret
Helena Meier

5. Tekniska nämndens beslut den 20 mars 2025 (§ 34)
6. Yttrande från tekniska nämnden
7. Polismyndighetens yttrande den 19 mars 2025

Expedieras
Kommunfullmäktiges beslut ska omedelbart efter justering expedieras till länsstyrelsen